

Uspehi združnega gibanja v evropskih državah

DRŽAVNO BREZPOSELNO STAVKARJE

Kitaici proti mirov- nemu paktu

VLADA IZKAZUJE DVE MILIJARDI DEFICITA

Izgredi v rudarski stavki

AMERIŠKE ČETE ODBILE JAPON- SKI NAPAD

Gibanje pokazuje napredek kljub krizi. Največje število združenj ima Rusija

London. — (FP) — Poročilo mednarodne združne zveze, ki je bilo te dni objavljeno, kaže velik napredek združnega gibanja v Evropi. Organizacije, ki so pridružene zvezi, imajo v 40 državah 70,000,000 članov.

Združne prodajalne v evropskih državah zavzemajo slično mesto v trgovskem življenju kot veržne trgovine v Združenih državah, toda med njimi je velika razlika. Dočim Atlantic & Pacific, National Tea in druge veržne trgovine prinašajo velike dohodke posameznikom, imajo od združenj dobiček delničarji, ki so povečini delavci. Ta dobiček se porablja za ustanovljenje delavskih knjižnic in drugih kulturnih središč za pospešitev delavske izobrazbe.

Združno gibanje je najmočnejše v Rusiji. Polovico članstva ima združno gibanje v Sovjetski uniji. Združno gibanje je bilo v Rusiji močno že pred svetovno vojno in celo o prevratu, ko je izbruhnila revolucija. Rusko ljudstvo bi bilo trpelo veliko bolj kot je, ako bi bile zdruške prenehave funkcionirati tekot revolucije. Danes je združno gibanje najtrdnjše podlaga delavskega gibanja v Rusiji.

Anglija, zibelka združnega gibanja, je na drugem mestu. Prvo zdruško so ustanovili ročadalski tkalci l. 1844. Principi, na katerih je bila organizirana prva zdruška, še vedno služijo kot temelj združnega gibanja.

Izločitev profitov, kupovanje in prodajanje za gotov denar, omejeno lastništvo delnic, dividende odjemalcev ob koncu leta, graditev rezerve — to so načela združništva.

Za Rusijo in Anglijo pridejo Nemčija, Francija in Italija po številu in moči združenj. Italijanske zdruške kontrolirajo Mussolinijevi fašisti, ki so pobili veliko število delavskih voditeljev, ki so načelovali združnemu gibanju, in potem vzeli vodstvo v svoje roke.

Ker so delavske in farmerske organizacije v Združenih državah šibke, je tudi združništvo šibko. Združna liga, edina narodna organizacija v Združenih državah, ima le 120 združnih zvez pod svojim okriljem, dočim nima z ostalimi zdruškami in napol zdruškami skoro nikakih stikov.

Laborit izvoljen pri nadomestnih volitvah

Wakefield, Anglija. — Arthur Greenfield, zdravstveni minister v bivši delavski vladi, je bil pri tukajšnjih nadomestnih volitvah izvoljen za poslanca v parlament. Konservativci je porazili s 344 glasovi večine. On je dobil 13,586, konservativci Greaves pa 13,242 glasov.

S tem je Greenwood prevzel tudi vodstvo delavske skupine v parlamentu. Njen dosedanj vodja je bil George Lansbury, ki je bil od ministrov zadnje laboritske vlade edini zmagovalac delavske stranke pri lanskih volitvah.

Delavska zmaga v St. Paulu

St. Paul, Minn., 4. maja. — Kot kažejo prva poročila, je William Mahoney, kandidat za župana, katerega so podpirale delavske organizacije, porazil svojega nasprotnika Gerhard Bundlieja, sedanjega župana, pri večerajšnjih municipalnih volitvah.

Tajfun ubil 65 oseb

Jolo, Filipinski otoki, 4. maja. — Poročila se glase, da je tajfun, ki je divjal prošlo soboto na otoku Sulu, zahteval 65 žrtv, mnogo drugih pa še pogrešajo. Materialna škoda je ogromna in krog 65,000 ljudi je brez strehe.

**Obravnava proti kontiki-
skim rudarjem**

Vršla se bo istočasno na dveh sodiščih

Harlan, Ky. — V četrtek, 5. maja, se na izrednem zasedanju okrajnega sodišča prične nova obravnava proti rudarjem, ki so bili aretirani že pred enim letom. Pred sodnika Jonesa, ki je vodilna osebnost v boju proti rudarjem, bo prišlo 40 aretirancev, s katerimi namerava prosekucija hitro opraviti.

Istočasno se bo vršila obravnava proti dvema rudarjema Mount Sterlingu, ki je oddaljen 190 milj od Harlana. Na zatožni klopi prideta Joe Cawood in Garrison Mill pod obtožbo krivega pričevanja v zadevi Hightowerja, ki je bil obsojen na smrt. Njuna pregreha je ta, da sta razkrinkala Sol Smitha, ki je kot državna pričal šel tako daleč, da je bil obtožen krivega pričanja. Vendar pa ne pride pred sodišče, ampak Cawood in Mills, ker sta ga razkrinkala. Ključ do razumevanja tega čudnega procesa je v razrednem značaju kentukiške borbe, v omreženju rudarjev.

Operatorjem se je posrečilo dobiti kontrolo nad situacijo potom strahovlade, ki je arogantnejša od dne do dne. Rudarska naseljša so pod kompletno dominacijo kompanijskih gardistov, ki izvajajo teror in represije nad rudarji in njihovimi družinami. V pomoč jim je tudi akutno pomanjkanje.

**Nov dijaški pohod v har-
lanski okraj**

Pričakuje se, da se bo pohoda udeležilo petstot študentov

Mena, Ark. — (FP) — Lucien Koch, direktor delavskega učilišča, je na delu z organiziranjem novega dijaškega pohoda na premogovno polje v državi Kentucky. Nedavno je govoril na velikem shodu, ki so ga sklicali dijaški čikaške univerze. V prihodnjih dneh bo obiskal več univerz z namenom, da pridobi dijaške za svoj načrt. Koch je načeloval dijaški grupi, ki je pred par tedni obiskala rudarsko stavkovno okrožje in je bila nasilno izgnana in pretepena.

Pohod bo podvzet v juniju in udeležilo se ga bo krog petstot dijakov s čikaške, pittsburske, harvardske, wisconsinske in drugih univerz. Frank J. Manning, ki je bil aktiven v stavki tekstilnih delavcev v New Bedfordu l. 1929 in sedaj študira na čikaški univerzi, je glavni tajnik novoustanovljenega dijaškega biroja rudarske pomožne akcije. V pismu Kochu Manning poudarja, da je biro nabral že večjo vsoto denarja, obleke in živila, katere bo dijaška grupa razdelila med kentukiške rudarje.

**Porodna kontrola kot remedium
proti depresiji**

New York, 4. maja. — "Solucija problema svetovne ekonomske depresije je v znanstveni omejitvi števila rojstev," je izjavil profesor Henry Fairfield Osborne ob svojem povratku v New York s potovanja okrog sveta. "Porodna kontrola je potrebna tako za ameriški kot za druge narode," je dostavil Osborne.

**Serifski deputiji ustavili rudar-
ski pohod**

Avella, Pa. — Grupa sto rudarskih stavkarjev, ki je bila namenjena v Colliers, W. Va., da pridobi tamkajšnje rudarje za stavko, so ustavili šerifski deputiji, oboroženi s puškami in strojnicami, ko so stavkarji prišli do meje.

**Senator Wagner pravi v svojem
poročilu, da bi morala družba
skrbeti za delavce, ki izgube
zasluzek**

Washington, D. C. — (FP) — Senator Wagner iz New Yorka, sponsor resolucije, katere je bila pred nekaj tedni sprejeta v senatu in določa, da senatni odsek prouči vprašanje glede prisilnega zavarovanja proti brezposelnosti, je te dni podal svoje poročilo, v katerem urgira tako zavarovanje.

Wagner pravi, da trpljenje v zvezi z brezposelnostjo, kakršno se opaža v Združenih državah, je bilo deloma odpravljeno v tistih državah, kjer je sistem brezposelnostnega zavarovanja uveljavljen. "Ker obstoječi družabni red," pravi Wagner, "še ne priznava obligacije za oskrbo delavcev, ki so oropani zaslužka, je dolžnost družbe, da prepreči stradanje in mizenje. Prosto-voljno zavarovanje, kjer je bilo uvedeno, se je izkazalo neudinkovito, vsled tega se mora namoestiti s prisiljenim. Tako zavarovanje naj bi se uveljavilo potom zakonodaje v posameznih državah in bi moralo biti pod nadzorstvom državnih avtoritet. Federalna vlada naj bi pospeševala to gibanje in sodelovala z državnimi oblastmi."

Senator zaključuje svoje poročilo z izjavo, "da previdno gospodarstvo zahteva odpravo metod pomožnih akcij, ker ne odgovarjajo današnjim razmeram. Privatna miloščina, kot je pokazala kriza, ne more odpraviti mizerije in je sramota za civilizirano družbo."

Iz poročila je razvidno, da je Wagner zavrgel idejo federalnega zavarovanja proti brezposelnosti in a tem je ta problem spet prešel na državne postavodaje. On sedaj urgira, da vsaka država uveljavi svoj sistem zavarovanja s sodelovanjem federalne vlade.

**Organizatorica Berkman še ved-
no v zaporu**

Olneyville, B. L. — Edith Berkman, organizatorica National Textile Workers unije, ki je bila aretirana v zvezi z njenimi aktivnostmi v stavki tekstilnih delavcev v Lawrenceu, Mass., in pozneje pridržana za deportacijo, se še vedno nahaja v ječi. Sedaj je zagrozila z gladovno stavko, ako jo avtoritete takoj ne izpuste na svobodo. Glavni stan tekstilne unije je tudi naznanila, da bo poslala delegacijo v Washington, da intervenira v prilog organizatorici pri delavskem tajniku Doaku, čigar agentje jo drže v zaporu.

Illinoiska legislatura zaključena

Springfield, Ill. — Tretje izredno zasedanje illinoiske zakonodajne zbornice je bilo zaključeno v torek. Večina zakonskih načrtov, posebno namenjenih za čikaški okraj, je bila vržena v koš.

**Senator Frazier je v odgovoru
izjavil, da je kongres že pri-
skočil na pomoč vebankirjem
in preskrbel Wall Streetu kre-
dit, poleg tega pa pomaga tudi
privatnim ladjegradniškim druž-
bam: John A. Simpson, predse-
nik Narodne farmerske unije, je
k Frazierjevemu odgovoru pri-
stavil, da vlada nudi posojila la-
djegradniškim družbam, ki ji
prinašajo le od 3/5 do 3/4 enega
odstotka obresti. Simpson je po-
tem pozval Hooverjevega za-
stopnika, naj pojasni senatne-
mu odseku, kako bo on rešil far-
marje pred polomom, ako jim
vlada ne bo preskrbel posojil z
nizkimi obrestmi. Bestor do se-
daj še ni odgovoril na vprašanje.**

**Napad na načelnika kitajske de-
legacije. Zmaga kantonških
čet nad rebelnimi pomorščaki**

Sanga, 4. maja. — Tukajšnja politična situacija je postala silno napeta radi agitacije proti sklenitvi mirovnega dogovora z Japonci, kateremu nasprotujejo nacionalistični kitajski študenti. Nasprotniki dogovora so večeraj naznanili, da bodo uprizorili veliko demonstracijo, ako bo nankinška vlada podpisala dogovor, in zapodili ministre iz uradov.

Quo Tai-či, načelnik kitajske delegacije, ki se pogaja z Japonci, je bil večeraj napaden v svojem stanovanju, v katerega je vdrl več sto študentov, ki so delegata pretepli in dobili je več poškodb.

Reprezentant kitajske vlade je naznanil, da se bodo pogajanja z Japonci obnovila jutri, ker je bila današnja seja prekinjena radi napada na načelnika kitajske delegacije. Izrekel je tudi upanje, da bo v prihodnjih par dneh prišlo do sporazuma in podpisa mirovnega pakta.

Cete generala Čon Ci-tanga so v bitki porazile rebelne kantonške pomorščake v bližini trdnjave Bocatigra. Do revolte je prišlo, ko je general Ci-tang skušal v imenu vladnih instrukcij reorganizirati kantonško mornarico.

**Vlada noče pomagati far-
marjem**

Zastopnik administracije naspro-
tuje odpomožnemu načrtu

Washington, D. C. — (FP) — Paul Bestor, načelnik zveznega odbora za posojila farmerjem, je kot reprezentant predsednika Hooverja na zaslišanju pred senatnim poljedelskim odsekom izjavil, da bi bilo sprejetje zakonskega osnutka, katerega je predložil senator Frazier, nesreča za deželo. Ta osnutek predvideva, da vlada preskrbi posojila farmerjem po 1 1/2 % obresti, s katerimi naj bi pokrili obveznosti, ki so jih napravili v farmakih zemljišnih bankah.

Bestor je pred odsekom zagovarjal interese privatnih bankirjev. Dejal je, da bi ti ne mogli konkurirati z vlado, ako bi dajala posojila farmerjem pod tako ugodnimi pogoji kot jih vključuje Frazierjev načrt.

Senator Frazier je v odgovoru izjavil, da je kongres že priiskočil na pomoč vebankirjem in preskrbel Wall Streetu kredit, poleg tega pa pomaga tudi privatnim ladjegradniškim družbam: John A. Simpson, predse-
nik Narodne farmerske unije, je k Frazierjevemu odgovoru pristavil, da vlada nudi posojila ladjegradniškim družbam, ki ji prinašajo le od 3/5 do 3/4 enega odstotka obresti. Simpson je potem pozval Hooverjevega zastopnika, naj pojasni senatnemu odseku, kako bo on rešil farmerje pred polomom, ako jim vlada ne bo preskrbel posojil z nizkimi obrestmi. Bestor do sedaj še ni odgovoril na vprašanje.

General priznal staro resnico

Pittsburgh, Pa. — "Ako bi dali vsem narodom enake ekonomske priložnosti, tedaj bi bile vojne nepotrebne in zavladal bi mir. Vsaka vojna ima ekonomsko ozadje." To izjavo je podal generalni adjutant državne milice Frank D. Henderson. Dasi detajli razgovorov niso znani, se je vseeno dospelo, da so operatorji vprašali za nadaljnje čete, ki naj bi preprečile piketiranje premogovnikov. Zvedelo se je tudi, da bodo operatorji skušali v kratkem obnoviti obrat.

Medtem pa tudi rudarji ne držijo rok krištem in se pripravljajo na odločen odpor. Nedavno se je vršila rudarska konferenca v Bellairu, katere se je udeležilo mnogo stavkarjev. Na konferenci je govoril predst. premogovnega poddistrikta John Clinque in podvzeli so bili koraki glede oskrbe in nasiljevanja družin stavkajočih rudarjev.

Serif okraja Harrison Maurice Wooster si je sedaj nabavil oklopni avtomobil in ga opremil s strojnicami.

Pred kratkim je 600 rudarskih piketov obkolilo premogovnik Steubenville Coal Co., ko so se razširile govorice, da namerava družba obnoviti obrat. Piketi so se razšli, ko so dobili zagotovilo od uradnikov, da ne bodo obnovili obrata.

Goodyear Tire & Rubber Co., ki noče priznati unije, je podala izjavo, v kateri pravi, da je stavka posledica komunistične agitacije, katero vodijo organizatorji National Miners unije.

**Politični manevri javnonapravnih
magnatov**

Fairmont, W. Va. — Van A. Bittner, mednarodni reprezentant UMWa, je obdržal javnonapravne interese, da skušajo kupiti nominacijo tako demokratskega kot republikanskega kandidata za governorja, da bodo lahko želi dobiček, neglede kdo zmaga pri volitvah. Bittner poziva volilce, naj se dvignejo proti tem interesom in pokažejo svetu, da smatrajo naravna bogastva za last ljudstva in da se bodo borili proti izkoriščanju.

Fall doslužil kazen

Washington, D. C. — Albert B. Fall, bivši tajnik notranjih zadev za časa Hardinga, bo 8. maja doslužil svojo zaporno kazn in izpuščen bo na prosto. Fall je bil obsojen na leto dni zapore in v plačilo \$100,000, ker je vzel podkupnino od oljnih magnatov v znanem teapotdomskem petrolejskem škandalu.

Red Cloud, Neb., 4. maja. — Stirje banditi so večeraj vdrl v tukajšnjo Peoples banko in jo oropali za deset tisoč dolarjev. Po dejanju so roparji pobegnili v avtomobilu.

Čim je prišla pomlad in je malo odgrelo, so klopi v parkih velikih ameriških mest polne brezposelnih delavcev, ki tam prenočujejo. Tako ameriška mesta skrbijo za svoje brezposelne...

**Padec v dohodninskem davku
glavni vzrok primanjkljaja**

Washington, D. C., 4. maja. — Vladni deficit v prvih desetih mesecih tekočega fiskalnega leta znaša \$2,334,000,000, kot je razvidno iz poročila zakladniškega departamenta, ki je bilo večeraj objavljeno.

Vladni dohodki iz vseh virov so v tem času znašali \$1,685,666,535, izdatki pa \$4,019,771,677. Za deficit je odgovoren padec v dohodninskem davku.

Vlada je v zadnjih desetih mesecih prejela le \$873,803,905 v dohodninskem davku v primeri z \$1,535,928,202 v isti dobi lanskega leta.

Razni drugi vladni dohodki so se znižali za 59 milijonov dolarjev, dohodki od carine na uvoz blaga iz inozemstva pa 30 milijonov, dočim so vladni izdatki narasli za 663 milijonov v primeri s prejšnjim letom.

Rekonstruktivna finančna korporacija je prejela \$341,420,024, za nakup dodatnih obveznic federalnih zemljišnih bank pa je vlada izdala \$74,243,740.

Splošni izdatki, kateri vključujejo program javnih del, so znašali \$2,125,159,919 v primeri z \$1,863,560,691 lanskega leta. Javni dolg se je zvišal za 90 milijonov v mesecu aprilu in je ob zaključku meseca znašal \$18,596,695,430.

**Poležaj v stavkovnem
okrožju**

Operatorji in rudarji se pripravljajo na dolgo bitko

Columbus, O. — (FP) — Te dni se je vršila v tem mestu konferenca premogovnih operatorjev, katere se je udeležil tudi generalni adjutant državne milice Frank D. Henderson. Dasi detajli razgovorov niso znani, se je vseeno dospelo, da so operatorji vprašali za nadaljnje čete, ki naj bi preprečile piketiranje premogovnikov. Zvedelo se je tudi, da bodo operatorji skušali v kratkem obnoviti obrat.

Medtem pa tudi rudarji ne držijo rok krištem in se pripravljajo na odločen odpor. Nedavno se je vršila rudarska konferenca v Bellairu, katere se je udeležilo mnogo stavkarjev. Na konferenci je govoril predst. premogovnega poddistrikta John Clinque in podvzeli so bili koraki glede oskrbe in nasiljevanja družin stavkajočih rudarjev.

Serif okraja Harrison Maurice Wooster si je sedaj nabavil oklopni avtomobil in ga opremil s strojnicami.

Pred kratkim je 600 rudarskih piketov obkolilo premogovnik Steubenville Coal Co., ko so se razširile govorice, da namerava družba obnoviti obrat. Piketi so se razšli, ko so dobili zagotovilo od uradnikov, da ne bodo obnovili obrata.

Goodyear Tire & Rubber Co., ki noče priznati unije, je podala izjavo, v kateri pravi, da je stavka posledica komunistične agitacije, katero vodijo organizatorji National Miners unije.

**Politični manevri javnonapravnih
magnatov**

Fairmont, W. Va. — Van A. Bittner, mednarodni reprezentant UMWa, je obdržal javnonapravne interese, da skušajo kupiti nominacijo tako demokratskega kot republikanskega kandidata za governorja, da bodo lahko želi dobiček, neglede kdo zmaga pri volitvah. Bittner poziva volilce, naj se dvignejo proti tem interesom in pokažejo svetu, da smatrajo naravna bogastva za last ljudstva in da se bodo borili proti izkoriščanju.

Fall doslužil kazen

Washington, D. C. — Albert B. Fall, bivši tajnik notranjih zadev za časa Hardinga, bo 8. maja doslužil svojo zaporno kazn in izpuščen bo na prosto. Fall je bil obsojen na leto dni zapore in v plačilo \$100,000, ker je vzel podkupnino od oljnih magnatov v znanem teapotdomskem petrolejskem škandalu.

**Krog dvajset oseb ranjenih, ko
so japonski pomorščaki vdrl
v mednarodno naselbino in pri-
čeli uničevati kitajske trgovine**

Sanga, 4. maja. — Oddelek ameriškega 31. pehotnega polka pod poveljstvom majorja Leonarda Townsenda spet patrolira bregove potoka Soochow, kar je posledica japonskega napada na kitajske prebivalce v mednarodni naselbini. Ameriški vojaki so prisilili japonske napadalce na umik.

Do incidenta je prišlo, ko je krog 60 japonskih pomorščakov prekorachlo železniški most, preplezalo žično ograjo in navadilo na kitajske prebivalce v mednarodni naselbini. Krog dvajset Kitajcev je bilo pri tem bolj ali manj ranjenih.

Posvana je bila mestna policija, ki je zahtevala, da Japonci pojasnijo varok svoje akcije, kar pa so slednji ignorirali in pričeli s uničevanjem kitajskih trgovin. Pomorščaki so sagrabili nekega kitajskega policaja in dva druga Kitajce ter jih skušali spraviti na drugo stran potoka. Policija je potem apelirala na poveljnika ameriškega polka, čigar dolžnost je ščititi dotični del mesta.

Prišel je major Townsend, ki je zahteval, da Japonci izroče kitajske ujetnike mestnim avtoritetam, kar se je zgodilo. Vodja japonskega napada Katsumo je dejal, da je vdrl v mednarodno naselbino, da se maščuje nad Kitajci, ki so preprežili vstop metali kljunca na japonske vojske na nasprotni strani potoka. Zagrozil je, da se bo apot vrnil, ako bodo Kitajci obmetovali japonske vojske s kamenjem.

Mestna policija meni, da so japonski pomorščaki uprisorili naval iz maščevanja, ker je prejšnji dan skupina Kitajcev ubila japonskega strašnika v kitajskem delu mesta, nekega drugega pa ugrabila. Japonci so potem izkrali 400 pomorščakov in uvedli preiskavo, da najdejo pogrešanega strašnika. Pri tem je bilo več Kitajcev aretiranih, toda strašnika doslej še niso našli.

**Green napoveduje poostreitev
krme**

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je te dni izjavil, da je poostreitev ekonomske depresije neizogibna, ako ne bodo skrajšane delovne ure ter s tem dana prilika za večje zaposlitve delavcev.

Dejal je, da se je armada brezposelnih apot zvišala v aprilu in da sedaj šteje 7,950,000. Urgiral je uveljavljenje pet dni delu v tednu v vseh industrijah, kar naj bi absorbiralo brezposelno armado in potivilo industrijske in trgovske aktivnosti.

Samomor radi davkov

Chicago, 4. maja. — Gaetano De Bello se je večeraj ustrelil v svojem stanovanju na 5224 Bloomingdale rd., ker ni imel denarja, da bi plačal zaostale davke za zadnji dve leti in druge obveznosti. Njegova žena je skušala preprečiti samomor, kar pa ji ni uspelo.

**558 milijonov v starih bankno-
tah se še skriva**

Washington, D. C. — Zakladni departament poroča, da je za \$558,000,000 starih velikih bankovcev še nezamenjanih, dani so novi in manjši bankovci še tri leta v prometu.

**Komunistični kandidati v Ken-
tuckyju**

Knoxville, Tenn. — Komunistična stranka bo imela kandidata za šerifa v okrajema Bell in Harlan, Ky., za governorja in za razne druge državne urade.

Čim je prišla pomlad in je malo odgrelo, so klopi v parkih velikih ameriških mest polne brezposelnih delavcev, ki tam prenočujejo. Tako ameriška mesta skrbijo za svoje brezposelne...

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročniki na Zdravniško društvo (levo Chicago) in Kanado \$4.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland \$7.50 na leto, \$5.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena glasila po doporabi:—Recepti se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s glasilom:

PROSVETA

2837-39 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Zaradi bedakov

Nekoč je nekdo zapisal, da politična demokracija — v mislih je imel Ameriko — je vlada ljakov, ki imajo za seboj čredo bedakov...

Ni lep, niti ni prijeten ta kompliment, toda koliko je resničen, se lahko prepiča vsakdo, ki ima odprte oči. Laž je navadno lepa, vsa pozlačena in fino diši, resnica je pa navadno grda, najrajši skromna in največkrat osovražena.

Zivljenje je slabo in polno težav in muk zaradi bedake večine.

Pittsburghski dnevnik poroča, da je v Pittsburghu 11.000 družin, ki so v skrajni bedi in največjem pomanjkanju; te družine so v akutni krizi lakote in navezane so na beračenje. Isti list pa poroča, da je Mellonova družina v Pittsburghu nakopičila osem milijard dolarjev kapitala v bankah, železnica, javnih napravah itd.

Ne bomo se dosti zmotili, če rečemo, da je večina skrbnikov omenjenih stradalajočih družin — z večino ostalih delavcev vred, ki še ne stradajo, a morda niso več daleč od tega — pomogla Mellonovi družini do tega nepotrebnega bogastva. Vse privatno bogastvo Amerike je nad dela milijonov delavcev, ki imajo danes v zahvalo — kaj?

Ce bi samo oni družinski očetje, ki so pred štirimi leti volili Mellonovega šefa Hooverja, danes trpeli pomanjkanje in glad — če bi ti možje sami nosili in občutili posledice svojih praznih glav, bi jim vsak pameten človek popolnoma privoščil. Kar ste iskali, to zdaj imate, bedaki!

Ali poleg njih morajo trpeti tudi njihove žene in otroci, ki niso nič krivi; poleg njih morajo trpeti tudi oni delavci, ki vedo, da trpe po krivem, ki bi si radi pomagali, če bi mogli — ki ob vsakih volitvah glasujejo proti kandidatom starega sistema, a ne morejo nič doseči, ker večina bedastih delavcev voli baš nasprotno! — To je tista nesreča, ki bolj boli zavednega delavca kakor vse njegovo trpljenje zaradi brezposelnosti in pomanjkanja.

Naročnik Prosvete, ki ne more obnoviti naročnine, da bi bil zelo rad čita, nam je poslal svoj "pay envelope", da nam dokaže svoj mišerni položaj. Mož je ruder v West Virginiji. Kuverta, v kateri je dobil "plačo", ima datum 31. marca t. l. V dveh tednih je zaslužil \$19.12, in ko mu je družba odrgala za stanarino, "drafts", kovaško delo, zdravnika in bolnišnico, zavarovanje, "relief" in "working agreement", akupaj \$18.36. — mu je ostalo 76 centov. In s temi 76 centi naj se družina živi dva tedna, plača naj assessment za društvo in druge potrebščine!

Tako danes živi na stotine in tisoče naših rudarjev po Ameriki. Nič čudnega ni, če je delavsko časopisje in če so delavske organizacije v krizi.

Na naslov Prosvete je prišla iz New Yorka dopisnica, na kateri je podpisal neki Alexander Goldberg, Corporal A. E. P. Na dopisnici je natančen kratek program za rešitev Amerike:

"Nova vera, ki mora bazirati na značaju, poštenosti, morali, amerikanizmu, zakonu in redu; enakomernost razdelitve bogastva; uničenje tujezemskih organizacij; odprava židovstva, krščanstva in budizma in pretvoritev vseh cerkev, sinagog in templjev v knjižnice, zabavišča in kopališča; uničenje ležišč zločinstva, nemoralnosti in korupcije; uničenje seabičnih odvratnikov in politikov; splošna vojaška služba za vse mladeniče in dva milijona mož (z nominalno plačo) stalne armade; izterjanje vseh ameriških posojil v tujezemstvu."

Širokopotezen program! Omenjeno pa ni, kakšne barve uniformo bodo nosili pristaji "nove vere" in reformiranja: črno, sivo ali zeleno?

V kongresu je spet star prepir zaradi carine. Ena grupa hoče carino znižati, druga pa zvišati. Republikanci in demokratje so v obeh grupah. Nobena grupa pa nima programa za fundamentalno zlo: kako naj delavec pokupi, kar je *produced*, da ne bo na eni strani preveč blaga, na drugi strani pa *premalto* denarja! — Carina ne bo odpravila tega zla. Carina je le konkurenčna kaprica med kapitalisti. Delavci se ne bi smeli zanimati za to kapricio ali celo pomagati kapitalistom agitirati za njo. Danes so v krizi dežele z visoko carino kakor dežele z nizko. To je dokaz, da carina ni nobena odpora za delavce. Samo slepilo je!

Glasovi iz naselbin

Zanimiva belščka iz različnih krajev

Čestitke Milwaučanom

Chisholm, Minn. — Dolžnost me sili, da izrečem čestitke Jugoslovonom v Milwaukeeju za njihovo neumorno delo na političnem polju in sploh za napredek, katerega so izvršili v zadnjih 20 letih v Milwaukeeju in okolici. Kajti pred tem časom sem imel priliko prispevati o seboj v političnem boju in agitaciji za ustanovitev socialističnega dnevnika in izvolitev Seidla za socialističnega župana.

Ravno tiste čase sem opazoval, da so naši Jugoslovani bili prav malo zavedni glede napredka političnega ali kulturnega življenja. Seveda, ni se bilo čuditi; bili so resni vzroki za to. Torej, pri živem človeku je upanje, pri mrtvem pa rob.

Vam želim veliko uspeha pri vašem neutrudljivem delu in v boju za izboljšanje razmer v človeški družbi. Cilj imate pravi, energijo zdravo, prostost pa veliko. Naprej! — Anton Mahne.

Poročilo o stavki

Bellaire, Ohio. — Od 20. do 30. aprila ni bilo v vzhodnem Ohiju med stavkarji in poplavljenimi garjevi, kateri so pri volji garati in prenašati ostudne šikane od strani baronov premoga, nobene večje praske. Dne 26. aprila sta Hana Coal Co. in Lorain Coal Co. pozvali v Columbus generala Hendersona, polkovnika Marlina in polkovnika Caldwell. Zakaj sta jih pozvala, je nam stavarjem dobro znano. Vprašanje nastane: Zakaj se niso operatorji premoga v vzhodnem Ohiju odzvali pozivu odborikov UMW, ko so jih še pred prvim aprilom vabili v Columbus na posvetovanje in sklepanje lestvice za ves Ohio?

Dne 26. aprila se je 70 premo-garjev od General Supply Coal Co. pridružilo stavki, čeprav jim je kompanija obljubila 20 centov pri toni premoga povlika. Do zdaj sta plačevali le 30 centov, kar pa so premo-garji ignorirali in stavkajo naprej.

Dne 27. aprila je bil sklican masni shod v Bellaire. Miners' Tempel taster je bil natlačeno zaseden. Bilo je 6 govornikov, kateri so natanko razložili stavarjem vsa položaja, bliski hladnokrvne barone premoga, kateri ignorirajo tudi zveznega delavskega tajnika Doaksa s tem, da so mu poslali le telegram, mesto da bi bili sami prisotni in uravnali lestvico z odborniki UMW, ki so bili navzoči. Bila je sprejeta resolucija, glaseča se na governerja Whita, da nemudoma odpokliče milico iz stavkovnega okrožja, da ne strelja nedolžnih ljudi. 28. aprila je general Henderson obiskal Cadiz, O., in se bo z aeroplanom odpeljal v Washington, D. C., da konfirira z governerjem Whitom, kateri se zdaj nahaja na južni pri bogato obložen Hooverji mizi.

V okolici Cadiza je še do 250 milijonov; drugi so šli po masakru menda na počitnice. Istega dne so gen. Hendersonu predsednik R. S. Ireland od Hana Coal Co. in nekateri drugi pojasnili, da nimajo namena odprti premo-govnikov, ker menda ne morejo dobiti dovolj skebov. Stari premo-garji so stoprocentno za stavko.

Na 28. aprila se je 60 premo-garjev Winston Bros. v Jefferson okraju pridružilo stavki in okoli 400 piketov je obiskalo omenjeni rov. Šerif Irvin Char-nock je obvestil Orville Scuterja, managerja McKinleyville rova in Jesse Perrina od General Coal and Supply Co., da on ne bo protektiral skebov, katere nameravata omenjeni družbi importirati iz Penne. Čast temu šerifu!

Dne 29. aprila je obdržaval lokalni št. 490 UMW svojo radno sejo in je bil pozvan John Chin-que, da se zagovarja, kar se ga obtožuje v bellairstkem Leaderju. Povdaril je obirno, da kadar ga je gen. Henderson pozval, da konfirira z njim radi streljanja na stavkarje in kdo je nahujskal stavkarje, da je nekdo vrzel kamen v avto, v katerem so se vozili nekateri višji oficirji, je odgovoril, da on ni odgovoren niti re ve, kdo je. "Jaz branim le premo-garje UMW." S tem je bil dan vtis, da je nekdo moral biti menda od NMU. Dokazati krivde mu ni mogel nobeden navzočih, čeprav jih je bi-

lo okoli 300. Kaj bo iz tega, se še ne ve.

Bila je sprejeta resolucija, predložena po dveh odborikih iz Blaina, Ohio, da se izvoli po vsem stavkovnem okrožju in tudi v cel državi Ohio, odborike, kateri bodo pooblašeni obiskati vse davkoplačevalce, da podpisajo svoja imena na peticiji s protestom na governerja Whiteja, da takoj odpokliče milico s stavkovnega okrožja. Poročano je bilo, da so na naši strani vsi trgovci in tudi prominentni sloj, kakor zdravniki, advokati in drugi, da se tudi njih običje, da se podpisajo na peticijo.

To je na kratko poročilo iz stavkovnega okrožja.

Član UMW.

Upriporitev drame "Na dnu" uspela

Canonburg, Pa. — Drama "Na dnu," katero je upriporil Delavski oder, odsek socialističnega kluba št. 27 iz Clevelanda v dvorani društva Postojnska jama št. 138 SNPJ v Canonburgu, je bila nov uspeh klubovega dramskega odseka. Bila je velik moralni uspeh, ne pa toliko gmojni, ker razmere so slabe.

Igralec in igralka so pokazali v živih slikah nesmrtnega avtorja te drame, Gorkija. Iz nadvse izrednim učinkom smo sledili izvajanjem kako je za sužnjeno delavstvo v tej drami padlo in obležalo na dnu strto, kako se je zopet dvigalo in kako je bilo zopet davljeno, tepeno do nezvesti. Videli smo kako so jim pili kri in kako so jih zasledovala buržoazna sodišča. Izročeno je bilo na milost sovražnikom in izdajalcem. Tako je še danes med nami. Gorkij je pisal, da bo delavsko gibanje postalo najjačja svetovna moč.

Dvorana je bila vsa zasedena in veliko jih je moralo stati. Imeli smo avdienco kakršno smo si želeli. To je prav lepo in hvalevredno. Za samoosvoboditev delavstva je potrebno, da se učimo na vseh koncih in krajih. Boriti se moramo ne samo na industrijskem in gospodarskem polju, temveč tudi na kulturnem in to je na polju drame, umetne pesmi, glasbe itd., kolikor nam dopušča čas in gmojni sredstva.

V ameriških gledališčih vidimo, da je kapitalizem že anektiral vse panoge javnega življenja in jih vpregel v svojo službo. Tudi kultura je že na njegovi strani in je njegova dekla. Trditve, da je kultura svobodna in nepristranska, je laž. Kapitalizem je osvojil in priključil po svojih potrebah absolutno vse kar vedri duha in izpolnjuje misel in znanje človeka. Okupiral je tisk šole, knjižnice, gledališča in koncertne dvorane. Naravno je toraj, da moramo razredno zavedni delavci iti na delo in ustvariti svojo lastno kulturo ter obenem oteži kar je še dobrega iz rok izkoriščevalcem, če nečemo gledati, da delavske mase še nadalje požirajo vsakovratne strupe buržoaznih gledališč.

Trojica "dear old ladies" ki so članke patriotične organizacije "Heere ameriške revolucije," ki je skrbela te dni v Washingtonu. Mamice so se silno jezile nad radikali, ki nekaj govore o novi revoluciji...

V imenu tukajšnjega dramskega kluba "Soča" se prav lepo zahvalim našim Clevelandčanom, ki so se odzvali ter prišli k nam upriporiti dramo "Na dnu". Upam, da se še vidimo, ko se bodo razmere malo izboljšale. Upam, da boste še pri nas igrali tudi z boljimi gmojnimi sredstvi. Obenem se tudi prav pri-srečno zahvalim vsem udeležencem ter našim kuharjem in kuharicam in vsem, ki so kaj pripomogli.

Za dramski klub "Soča",
John Koklich, preds.

Vabilo na koncert

Girard, O. — Običajno smo imeli poslovilni koncert na 30. maja, letos smo ga pa valed dvo-dnevnega praznika premestili na 7. maja. Kajti čez praznike, ki bodo letos na 29. in 30. maja, gre mnogo ljudi zdoma. Delničarji Slovenskega doma so sklenili, da povabijo na koncert Mici in Johna Grdina iz Clevelanda, ki bosta izvajala odrske točke. Mici je dobra solistinja, John pa je dober "čarovnik." On nam bo pokazal, kako dolarji kot muhe letijo po zraku in še mnogo drugih trikov, tako da ne bo žal nikomur, ki se bo udeležil te prireditve dne 7. maja. Poleg teh dveh pa nastopita še dva druga, in sicer Louis Grdina in neka plesalka.

Vsekakor vam garantiram, da boste popolnoma zadovoljni s programom. Vstopnina je 50c in začetek ob 7:30 zvečer v Sloven-akem domu. Uljudno vabilo vse tukajšnje in okoliške rojake, pa tudi one iz bližnjih in daljnih naselbin, da se udeležijo tega koncerta in vodvilskega programa. Na svidenje v soboto dne 7. maja zvečer! — John Jesenko.

"Bledov" koncert 15. maja

Conemaugh, Pa. — Dne 13. marca je pevsko društvo "Bled" pel v radio v Johnstownu, Pa., v splošno zadovoljstvo, kar pričajo številni odgovori v pisnih in na telefon. Le škoda, da ta postaja ne seže več kot približno 100 milj naokoli.

Kmalu potem smo slišali pevce iz Clevelanda. Naj bo tem potom izrečena zahvala in pohvala. Želim pa, da prihodnje tebe-re podnevni čas; zadnjič je bilo prepozno zvečer.

Dne 15. maja priredi svoj letni koncert pevsko društvo "Bled" iz Conemaugh, Pa., s precej obširnim programom. Na razpored bodo pevske točke, moški zbor, mešani zbor, sole, dueti, mešani kvartet, četverglasni ženski zbor ter opereta "Prvi april," katere snov je vzeta iz kmetijskega življenja, spremljana z ljubkimi fantovskimi pesmami. Predstavlja očeta Zagorca, vaškega župana, kateri se posvetuje z ženo, kako in s katero punco bi bilo dobro omožiti junega sina. Žena mu očita, da stari osel za mladimi šikili. Ko ji pa vse raztolmači, je pa tudi zadovoljna ter se oba za eno ogrevata.

Pride Lipovčev sorodnik k Zagorcu z radovednostjo, kaj mu bo povedal, ker ga je stric Lipovčev poslal. Zagorc ga pa debelo gleda, tako da Maks spozna, da nosi aprila. Zagorca pa nezanimajo prvi april, njegove misli so le: kako bi sina oženil in to raz-

Ignac Jan Paderewski, znani poljski pianist, ki se zdaj nahaja v Los Angelesu.

dene Maksu. Zagorcov sin želi, da bi šli takoj k Lipovčevim, da se kaj ne premislilo. Nato pride še žena Zagorceva ter ji-ma da korajžo in jo mahnefa k Lipovčevim. Pri Lipovcu se pa tako suka: Zagorc misli resno, Lipovčev pa misli, da ga je prišel napravit za aprila, ker pa je Lipovčev do ušes zaljubljen v lepo vdovo Lokarico, se stvar po velikem prerekanju med Zagorcem in Lipovčevom tako završi, da Lipovčev hčer omoži in sam se tudi oženi. Maks se pa jezi, ker je aprila nosil in dekle zgrbil.

Prireditve se začne ob 3. pol-poldne (stari čas) v novem šolskem poslopju na Franklinu, kjer imajo lep avditorij in prostora za 1.000 ljudi. Da smo se odločili za šolski avditorij, je vzrok to, ker pri zadnji predstavi "Rožmarina" v franklinski dvorani je bilo precej ljudi zunaj in tukaj imajo tudi igralci večjo udobnost.

Ko pridete na Franklin, kjer se obrnete na Conemaugh most, ni treba čez most, ampak kakih 900 čevljev naprej, kjer je šolsko poslopje, precej velika stavba. Tam se bo stvar vršila. Pričakuje se velika udeležba, kajti vstopnina je le 35c.

Za pevsko društvo "Bled,"
August Samec.

Pomagajte br. Lukancichu!

Br. Frank Lukancich, Presto, Pa., ki je dosti pisal v Prosveti o kokošjereji in drugih farmarskih rečeh, namerava odpotovati v staro domovino, ima pa zbirko slovenskih in nemških knjig, ki jih ne potrebuje več in katere bi rad prodal po nizki ceni. Knjige so izključno poučne vsebine za zdravarje, dom in farmo. Ima tudi razne slovnice in slovarje, na primer slovnico ruskega jezika, rusko-slovenski slovar, srbohrvaško-slovenski slovar, razne latinsko-slovenske slovarje in slovnice, slovarje nemškega, grškega in francoskega jezika itd. Na prodaj ima 38 raznih takih knjig, ki jih pošlje poštino prosto za \$27.00. Dalje ima 39 nemških tehničnih in poučnih knjig, ki jih proda poštino prosto za \$35.00.

Ako kateri čitatelj Prosvete želi podrobnosti, naj mu piše na naslov: Fr. A. Lukancich, Box 22, Presto, Pa.

Pripomnimo, da je br. Lukancich neozdravljivo bolan in v gmojnih stiskah, torej je vsako naročilo zanj tudi pomoč.

Uredništvo Prosvete.

Ogenj v rovu pogazen

Lawrence, Pa. — Ogenj v Montour rovu št. 4 pri Pittsburgh Coal Co. je pogazen in s tem je nevarnost odstranjena, a ko se ne pripeti kaj izrednega, kar je pod zemljo vse mogoče. Ogenj je trajal teden dni. Tolklo k poročilu z dne 28. aprila. Majna zopet obratuje in pravi-jo, da smrada od ognja ni, kot je bil prvi dan ko je nastal ogenj. — Poročevalce.

LISTNICA UREDNIŠTVA

No. Chicago: — Stvar, četudi malo pozna, je bila o. k., da si ne bi pripomogla dotičnemu vprašanju, izostala je pa največ valed preobličje razpravnega gradiva, katerega nismo mogli v določenem času pod nobenim pogojem vsaga priobčiti. Upamo, da boste razumeli.

Ignotus:

Charles Darwin

Ob 50 letnici smrti

Dne 19. aprila je poteklo 50 let, kar je na svojem idiličnem gradiču v Downu pri Beckenhamu umrl prirodoslovec Charles Darwin. Bil je eden redkih zemljanov, ki so doživeli popoln razmah svoje slave in umrli ob pozornosti vsega omikanega sveta. Darwinova smrt je bila mirna in vdana volji narave, prav kakor vse njegovo življenje. Dolga desetletja je kot zasebni učenjak prebil na tem gradišču, obdan z lepo prirodo, ki je njegov bistri um benehoma vzpodbujala k razmišljanju in raziskavanju. Ta dva duševna nagiba sta bila motorična sila njegovega, a požrtvovalnim delom za človeštvo izpolnjenega življenja. Razmišljanje o osnovnih življenjskih problemih ga je vodilo po oceanu dejstev kakor kompas mornarja, da se ni izgubil v nešteti podrobnostih, in te podrobnosti so mu včas odpirale pota k novemu razmišljanju. V tem pogledu je bil Charles Darwin tipičen mislec 19. stoletja, ki je po svojih predhodnikih podedovalo vero v razum, v misel in ji postavilo nasproti moč opazovanja, izkustev, poizkusov. V Darwinovem duhu je bilo oboje krasno uravnovešeno.

Nekam presenetljivo je, da ta mož, čigar ime so tolikokrat zlorabljali in z njim (po krivo pojmovanem darwinizmu) zahtevali pogin elabih, ni bil nikdar čvrstega zdravja. Prav zaradi tega se je 1809 v Shrewburyju rojeni vnuk slovesnega zdravnika Darwina, ki je bil Charlesov predhodnik tudi v naravoslovni usmerjenosti, po velikem potovanju okoli sveta (1831—36) zatekel v angleško provinco in si tu po svoji uredil življenje. Tako zasebnikovanje mu je bilo mogoče pač zaradi tega, ker je imel ne preveliko, vendar pa za akromne potrebe zadostno premoženje. Sredi njiv in gozdov, daleč od mestnega hrupa in družabnih spletk, so Charlesu Darwinu potekala desetletja opazovanja, proučevanja in pisanja znanstvenih knjig, ki so odprle novo poglavje v človeškem poznanju prirode. Ta bolehlavi človek je uškal visoko starost in dovršil delo, ki je obogatilo za vekove vse človeštvo. Zato je mogel dne 19. aprila 1882, ko se je dopolnila njegova poslednja ura, mirno prepustiti prirodi, kar je bilo njenega in umreti z zavestjo, da bo njegov dol ostal nesmrten. Nesmrten v povsem zemeljskem smislu: v delu, ki ga je zapustil človeštvu in v silah, ki izhajajo iz tega dela, odpirajoč nova spoznanja.

Ni ga danes kolikoj izobraženega človeka, ki ne bi poznal imena Darwin. Zgodilo se je, da sem silil pod kmečko streho o nekem Darwinu, ki je smotno učil, da človek poteka od opice. To mnenje je tako razširjeno, da je preko ljudskih listov, ki se zdaj pa kdaj dotikajo znanosti, kajpak z nameniti, ki so bili znaniosti vseskrat tuji, doseglo najbolj oddaljene kroge sodobne omike. Če uvaževamo, da so tudi učeni nasprotniki, ki so lahko zajemali gradivo iz prve roke, hote delati Darwinu krivico in ga ponizevali kot "odkritelja" opičjega poretka človeka, tedaj se ne smemo čuditi, da so posledki Darwinovega plodovitiga, blagru človeštva namenjenega življenja prihajali med ljudstvo v izpačeni in potvorjeni obliki.

Darwin ni bil niti zdaleč strašilo, kakor so ga slikali oni, ki so hoteli zaježiti, ali vsaj zelo omejit vsakršen svobodni razmah človeške misli. Kot človek je bil blag in strpen; veroval je, kakor tako rekoč vsak pravi Anglež, v božanstvo kot vzrok vseh vzrokov, kar izrečno poudarja v uvodu k enemu svojih poglavitnih spisov. Ni si zamišljal posledic svojih teorij o naravni in spolni odibri tako, da bi današnja družba morala iz svojih vrst neusmiljeno izločiti vse, ki niso korenito zdravi in močni ter prepustiti množicam ljudi takim poedincem obeh spolov, ki bi bili nalašč odbrani v ta namen. Dobršen del vsake hrupa, ki so ga napravili po svetu nasprotniki Darwina, gre na rovaš njegovim učencom in pristaeim, ki so učiteljeve nazore pretiravali in zaostriili; spet se je pokazalo, da lahko neko gibanje ubere smer, ki je njegov začetnik morda ni nikdar nameraval. Darwinizem je treba ločiti od Darwina in šele neki njegov del priključiti neposredno na njegovo osebnost in delo.

Darwin je v svoji samotni in vaški tišini premišljal o stvareh, ki jih je njegov bistri, k opazovanju in strnitvi raznih opazovanj nagnjeni duh odkril na velikem popotovanju, katerega smo bili že omenili. To potovanje je opisal v knjigi "Voyage of a naturalist round the world" (po naše: Potovanje naravoslovca okrog sveta), spisu, ki je preveden, prav kakor njegov "On the origin of species" (O poreku vrst) in "The descend of man" (O postanku človeka) akoraj v vse žive jezike, pri nas v srbsčino. Že na potovanju je mnogo razmišljal o ideji, ki jo je imel tudi njegov ded Erasmus in ki jo je pri Francosih utemeljeval Lamarck, da so se vse vrste živi (rastlin in živali) razvile v teku nekake ali dolgotrajnega procesa iz nižjih, enostavnejših vrst v višje. O tem so ga prepričevali tudi takopine davno izumrli živi, ki jih je prihajalo vedno več na dan in ki so prepričevalno govorile o takem razvoju v preteklosti, razvoju, ki utegne biti osnovni zakon vsega živega sveta. V svoji knjigi o poreku vrst je Charles Darwin to podmeno odločno postavil in jo skušal podpreti z mnogimi dokazi.

(Konec prihodnje.)

Človeški misel je odav človeških materialnih razmer.

Vesti iz Jugoslavije

(izvirna poročila iz Jugoslavije)

TRIJE DIJAKI UTONILI V KRKI

Postali so žrtev razdivjane Krke pri novomeškem jezu

Ljubljana, 12. apr. 1932.

Včeraj popoldne se je pripetila v Novem mestu strašna nesreča, katere žrtev so postali trije novomeški gimnazijci, učenci drugega razreda. Na sprehehu so prišli do Krke ter se hoteli popeljati s čolnom čeznjo, da bi v Ragovem logu nabrali nekaj cvetic za svoje herbarije. Ti trije dijaki so bili 15-letni Stanko Skofic iz Kamnika, 14-letni Ciril Rus iz Krke pri Stični in 13-letni Stanko Eršte iz Trebnjega. Ko so prišli do Krke pri novomeškem mestnem mlinu, so tam poskakali v čoln kostavca Knola. V čolnu ni bilo vesel, pa so kar z majhnimi dedščinami začeli veslati. Čoln je zdrčel po Krki, ki se je bila zaradi zadržanja vremena dokaj razdivjana. Fantje niso opazili, da zanaša voda čoln proti velikemu jez, kjer pada voda z veliko močjo.

Kot bi trenil, je nenadoma močan tok potegnil čoln do jez, da je strmoglavil navzdol. V hipu sta Skofic in Eršte padla v vodo med spenjene valove. Izginila sta. V čolnu je ostal sam Ciril Rus, ki se je krčevito držal čolna, ki so ga valovi venomer butali nazaj ob jez. Krčal je na pomoč. Obrežni stanovalci so silili njegove klice, sklicali ljudi ter hiteli na pomoč. Štirje so se odpravili z velikim čolnom do jez, a vsak poizkus reševanja se je izjalovil. Fantje je ždel v čolnu ter trpel silne muke. Čoln je butal stalno ob jez, vrtnice in valovi niso pustili čolna naprej.

Potem je prihitel sladničarski pomočnik Svava, ki je urno slek suknjič, skočil v čoln ter se spustil v njem do jez, kjer je pogumno skočil čezenj v čoln k dijaku Rusu. Čoln je bil že precej poln vode in se je zaradi Svarove teže še bolj napolnil z vodo. Tedaj pa so valovi zagnali čoln ob jez, da se je čoln razbil. Svava pa je zgrabil dijaka ter ga krepko držal. A vrtnice je pogoltnil oba. Čez nekaj trenutkov so ljudje opazili Svaro, dočim je deček izginil v vodo. Svava se je sam začel boriti z valovi za življenje in smrt. Morali so mu prihiteti na pomoč s čolnom in vrvjo, da so ga rešili si gurje smrti. Svaro so nezvestnega spravili domov, kjer leži močno prehlajen.

Trupel dijakov še niso našli.

Samomor

V neki gostilni pri St. Juriju ob južni železnici je prenočeval v noči od sobote na nedeljo 10. aprila 25-letni Martin V. iz bližnje vasi Črnotice. Krog 6. ure zjutraj je uslužbenka šegovorila z mladeničem, ki se je oblačil in dejal, da gre v Celje. Kmalu nato pa je mladenka zaslišala strel iz sobe, nakar je pohitela pogledat. Našla je prenočevalca v krvi na tleh. Iz revolverja si je poznal kroglo v glavo. Poklicali so zdravnika, ki je ugotovil smrt. Poleg mrtveca so našli na papirju napisano oporočo, ni pa napisal nobene besede, da bi pojasnil vzrok za svoj samomor.

Ponarejevalska družina

Z imenom Potočnik so zvezani vsi poizkusi ponarejanja bankovcev zadnja leta v mariborski okolici. Jurij Potočnik, ki je potem v kaznilnici umrl, je začel s ponarejevanjem, ki mu je šlo tako dobro od rok, da je bilo teko ločiti njegove bankovce od pravih. Bil je v tem pravi mojster. A ko je v kaznilnici umrl, je njegova žena hotela s sosedi nadaljevati pokojniško delo, a ga uspešno niso mogli. Dasi je Jurij zapustil točna navodila, opisana v zvezkih, ni uspelo njegovim "dedičem" ponarejati denar. Več poizkusov je bilo odkritih in več razprav so se imele zaradi tega mariborski sodniki, ki so razdelili tem ljudem še precej let kazni.

Dne 11. aprila pa je spet stala večja družba mariborskih okolčanov — moških in žensk — pred sodniki. Med njimi Marija Potočnikova, sorodnica pokojnega ponarejevalskega mojstra Jurija, Gašper Potočnik, Anton Orgolli, Josip Kos itd. Vseh skupaj je bilo obloženih 14.

Glavni so pač Potočnikova in njen ljubimec Anton Orgolli. Ponarejanje se jim ni posrečilo, a s svojimi poizkusi so znali izdabiti čedne varte denarja od onih, ki so si obetali koristi od ponarejanja. Potočnikova in njeni nekaj ožjih pomagačev so skoroda vedeli, da jim ne bo uspešno, a denarja so dobili od upajočih, kolikor so hoteli. Stvar je prišla policiji na uho, eden od detektivov se je vrnil mednje, delal z njimi, dokler ni spoznal vse krivice, nakar jih je ogradil in aretirati.

Sodišče je obsodilo: Frana Rupnika na 6 let težke ječe, Gašperja Potočnika na podrgno leto ječe, Marijo Potočnik na leto dni težke ječe, Anton Orgolli je dobil 6 mesecev, Fran Potočnik 6 mesecev, Josip Kos 3 mesece, Jernej Berdnik 4 mesece. Pogojno so bili obsojeni Matija Klanjšek, Valentin Žitnik, Viljem Babič, Leopold Ferlič, Fran Pihler in Josip Škof na zaporno kazeno od 1 do 4 mesecev. Le eden obtožencev — Alojzij Bračič — je bil oproščen. Obsojenci so bili poleg zapornih kazni obsojeni tudi na težke globe.

Beograjska univerza je še vedno zaprta in je rektorat znova razglasil akademikom, da ostane zaprta še do 20. aprila. Takoj potem sledijo pravoslavni velikončni prazniki in bodo predavanja spet odpovedana.

Smrtna nesreča rudarja

Iz Senovega pri Rajhenburgu poročajo o smrtni nesreči pri rudniku uslužbenega delavca Antona Pozveka, ki je doma nekje iz Prekmurja. V soboto 9. aprila je šel zjutraj na delo v kamnolom, kjer se je nad njim odrgala težka skala in se zvalila nanj, mu razbila glavo, da so Pozveku takoj izstopili možgani in da je takoj umrl. Pokojni je bil star krog 31 let ter je bil že več let v Senovem zaposlen. Zapusča vdovo in troje majhnih otrok. Pokojni je bil kakor vsi drugi senovski rudarji reducirani in bi moral 15. aprila nehati delati. Nekaj dni pred brezposelnostjo pa ga je delo ubilo.

Požar v Bell Krajini

V hiši gostilničarja Roethlina v Podzemlju je v nedeljo 10. aprila zvečer izbruhnil požar. Domači so že spali in so se prebudili šele, ko je bila že vsa hiša v plamenih. Jedva da so rešili svoja življenja, vse drugo je ugnil ogenj. Ogenj je preskočil tudi na trgovino istega posestnika in jo tudi upepelil do tal. Pogorel je tudi skedenj dr. Nika Zupančiča. V veliki nevarnosti je bila vsa Zupančičeva domačija, ki bi se gotovo vnela, da niso sosede in gasilci požara omejili in ubranili pred ogorki sosedne stavbe. Ko so reševali razno opremo in orodje iz Roethlrove hiše, so se našli v temi uzmovčiči, ki so hoteli to nesrečo izrabit, ter so nekaj stvari odnesli. Ti uzmovčiči so prišli baje na pomoč z one strani Kolpe.

Našli so njeno truplo. — Med smrtnimi žrtvami zagrebške nesreče je bila tudi Zorka Radničeva, katere trupla pa dolgo niso mogli najti. Dne 12. aprila pa so našli njeno truplo v tretjem nadstropju. Truplo je bilo brez nog, ki sta zogleleni. Tako so našli truplo zadnje žrtve iz Radničeve družine. Krog porušene hiše so postavili ograjo, razne komisije pregledujejo ruševine. Zavarovalnice so bodo branili izplačati zavarovalnino, ker hišni lastnik Bartulič ni prijavil, da ima v hiši skladišče filmske družbe. Zaradi te večje nevarnosti za hišo bi se mu seveda zavarovalnina zvišala, zaradi česar je Bartulič to tajil. Javno mnenje je, da je zakrivil nesrečo s takim in podobnim postopanjem Bartulič sam. Bil je tudi aretirani in ga stražijo v bolnici, kjer ne sme sprejemati nobenih obiskov. Strašni nesreči, požaru in eksploziji, bodo sledile pravde.

Mleko je zastrupil

Na Vodač v Trbovlju živita v neki hiši upokojeni rudar Jožef Zemljan in njegova žena Antonija. Ko sta se v ponedeljek 11. aprila zvečer vrnila domov z dela, je žena pripravila za večerjo kavo. Ko pa sta večerjo zaužila, je postalo nenadoma obema slabo, posebno ženi, ki je pila zelo mlečno kavo. Zemljan

je pil temno kavo in mu je bilo sicer tudi slabo, a ne tako kot ženi, ki se je od slabosti onesvestila. Očitno je bilo, da je bilo zastrupljeno mleko, ki ga je bila mlekarica postavila v vrečo, kjer sta ga Zemljanova dobila, ko sta prišla domov. Poklicani zdravnik je možu pomagal, prav tako ženi, katere stanje pa je nevarno in bo po zdravnikovem mnenju zastrupljenja podlegla. Zandarji so aretirali neko sosedo, ki je sovražila Zemljanova dva in jima stalno povzročala sitnosti. Njo sumijo, da je čez dan nasula v mleko strupa. Da ne gre za nesrečno naključje je jasno, ker je Zemljanovima pred kratkim nekdo zastrupil tudi kure. Orožniki preiskujejo zadevo.

Dijaki in dijakinje pojo

Menda ni dosegel tako silnih uspehov še noben zbor zadnja leta, kakršne doživlja mladinski zbor trboveljskih šolarjev. Trboveljski učitelj Suligoj je zbral v mladinski zbor dečke in deklice trboveljskih ljudskih šol ter začel z njimi studirati umetne pesmi, ki bi bile celo za "stare" zbore trd oreh. Ta zbor je kmalu priredil koncert v Trbovljah in silno uspel. Potem je prišel tudi v Ljubljano in bilo je kot razodetje. Uspeh, kakršni so redki. Pred dnevi je ta zbor šel tudi v Beograd, kjer je priredil dva koncerta. Uspeh.

Pred nekaj dnevi pa je obiskal Ljubljano drug podobni zbor: zbor dijakov in dijakin iz Maribora. Dočim je v trboveljskem zboru zastopana ljudskošolska mladina, je v tem zboru zastopana naraščaj vseh srednjih šol v Mariboru. Pevodvaja jim je profesor Schweiger, ki pa je zastavljal zboru za nalogo: gojiti slovensko narodno pesem. Ta okvir delovanja je kar preozek, zakaj material, kakršnega ima ta mešani mladinski zbor, bi smogel tudi težje stvari. Tudi ta zbor je priredil pred prihodom v Ljubljano nekaj koncertov in v soboto 9. aprila je prinesel svojo narodno pesem tudi v Ljubljano. Ljubljanski dijaki so jih sprejeli z veseljem, obiskali so tudi v velikem številu njih koncert, ostala publika pa je malomarno ta dogodek prezrla in je ni bilo. Zbor je pel dve uri same narodne pesmi, ki so povečini znane. Poleg teh pa je ženski zbor zapel tudi pet Adamičevih mladinskih, komponirane z narodnimi motivi. Te so bile najboljše prednašane in tudi najbolj uspele.

Na ta dva zbora, zbor trboveljskih šolarjev in šolarke ter zbor mariborskih dijakov in dijakin, smo Slovenci lahko ponosni. Da tega ne premorejo drugi v Jugoslaviji, je skoroda jasno.

Smrtna nesreča s plinom. — Pri neki družini na Aleksandrovi cesti je služila za služkinjo 34-letna služkinja Galova iz Konstanjevice na Dolenjskem. V nedeljo zvečer je šla služkinja spat in pozabila zapreti plinsko pipico v kuhinji. Plin je iz kuhinje prešel tudi v služkinjino sobo ter jo preko noči omamili, da so jo našli zjutraj nezvestno. Kljub zdravniški pomoči je služkinja plinskemu zastrupljenju podlegla.

Smrtna nesreča otroka. — Na Verdu se je v nedeljo 10. aprila polil s kropom triletni Martin Martinšek. Močno opečenega so prepeljali v ljubljansko bolnico, kjer je pa naslednjega dne podlegel.

Še ena težka nesreča v Ljubljani. — Studentje srednje tehnične šole so ogledovali novo zgradbo carinarice na Vilharjevi cesti za kolodvorom. Pri tem se je 19-letni dijak Leopold Bauer iz Ljutomeri preveč nagnil skozi okno in padel na zemljo. Dobil je težke poškodbe po vsem telesu. Tudi notranje poškodbe so tako hude, da je njegovo stanje obupno.

Umrl so:

V Senovem pri Rajhenburgu 89-letna "Kosova mati", ki je sama od svojih sorodnikov ostala tu, vsi drugi so v Ameriki, v Ljubljani Ivanka Merkun roj. Kompare, v St. Jerneju 80-letna Franciška Reitz, v Radečah 74-letni Jožef Simončič, železničar, v Malih Braslovčah 62-letna Marija Muhovec, posestnikova in gostilničarjeva žena.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

Vojna tehnika v živalskem svetu

Pri proučevanju živalskega sveta nam padejo v oči številne metode rafinirane vojne tehnike, ki si jih je človeštvo uvedlo šele pred kratkim, dočim obstaja med živalmi že milijonletja.

Pri tem nam ni treba govoriti o preprostih živalskih orodjih, kakršna so zobje, kremplji, rogi itd. Ta orodja predstavljajo početno stopnjo vojne tehnike, živali pa poznajo še vse kaj drugega.

Neka majhna avstralska riba "izstreljuje" vodne kaplje z veliko spretnostjo na žuželke, ki se tijo na vodnih rastlinah nad gladino. Zadata žuželka se prekuene v vodo, kjer jo že čaka požrešen gobec.

Neki mehkužci in vodni črvi proizvajajo z gibanjem tipalk vrtince, ki dovajajo drobne žuželke direktno v njih žrelo. Brez te sposobnosti bi morale školjke, ki se ne premaknejo z mesta, poginiti od gladi.

Veliki afriški jež ima telo pokrito z nekakšnim okopom iz trdih bodic. S stiskom mišic po načinu, ki se sklada popolnoma z mehanično proceduro pri izstreljevanju min, zažene žival bodice iz svojega telesa v nasprotnika in ga težko rani. Neka kuščarica iz Mehike se brani sovražnikov s curki lastne krvi, neka afriška kača, ki je sorodna indski kobri, izstreljuje na sovražnika strupeno tekočino, ki povzroča nevarna vnetja, pri čemer meri najbolj v oči.

To posega še v metode moderne plinske vojne. Neki keber, ki ga imenujejo "bombardir", predeluje v svojih žlezah neko strupeno kislino; pri napadu ali obrambi ovije z oblakom te kisline sovražnika, ki mu povzroči težke opekline. Skunk, ki je znan po svojem kožuhi, se poslužuje isto tako neke tekočine, ki zelo smrdi in učinkuje kakor napad s strupenim plinom.

Maskiranje je razmeroma nova pridobitev vojne tehnike, živali pa so ga poznale že milijone in milijone let pred človekom. Sivomodri uniformi modernih vojsk, ki naj jih na bojnem polju kolikor toliko zakrije sovražnikovim očem, ustreza mimikri, prilagodenje živalske barve okolici, v kateri živi. Puščavne živali so rumene barve, polarne bele, tiger je lisast, kar ga najbolj skriva drugim očem v njegovi džungli. Eden največjih umetnikov v spreminjanju barve je strašna hobotnica v Indskem oceanu. Ta polp je po potrebi in v hipu temnored, svetlordeč, rožnat, zelen, siv itd. Rafinirano orodje ima zverina razen v tipalkah tudi v nekakšnem likaju, s katerim brizga vodne curke. V telesu nosi še vrečo, iz katere zlije lahko cele toke črne tekočine, ki jo skriva sovražnikom in žrtvam — moderna umetna megla! Isto orodje ima tudi običajna aipa.

Vojna tehnika v živalskem kraljestvu je torej precej pestra in "napredna", kakor kaže ta površni pregled. Seveda rabi le osebni obrambi in napadom posrednih eksperimentov. Vendar poznajo živali tudi organizirano vojno po določenem načrtu, kakor nas uči primer mravelj.

Biznis je bolj korumpiran kot vlada

Schenectady, N. Y. — Po mnenju Norman Thomasa, ki je govoril dijakom Union kolegija, je ameriški biznis bolj korumpiran kot pa ameriška politika. Thomas je svaril pred pesimizmom vlad korupcije, kar omogoča, da je vlada v rokah velikih in malih raketirjev.

Nova kampanja fehtanja v Denverju

Denver, Colo. — To mesto je otvorilo novo kampanjo, da zbere sklad za podpiranje brezposelnih. Miloščinske organizacije pravijo, da potrebujejo najmanj \$60,000 na mesec za nasiljevanje brezposelne armade, ki šteje krog 30,000 moških in žensk.

Razne zanimivosti

Milijonarji kopne

Neka angleška statistika dokazuje, da ima danes Anglija približno 100 milijonarjev manj kakor pred tremi leti. Število teh Krezov se je v sedanjih gospodarskih krizi po uradnih podatkih skrcilo na 385. Neki imoviti Anglež, ki so ga cenili pred nekaj leti na 40 milijonov funtov, je sedaj izkazal "samo" še deset milijonov funtov premoženja. Neki drugi bogatin, lastnik ladjedelnic, pa je zabeležil svoje premoženje, ki je znašalo še pred nekaj leti 30 milijonov funtov, a 5 milijoni funtov.

Gledališki podjetnik Solly Joel, ki so ga cenili pred par leti na 12 milijonov funtov, je pred letom dni umrl in je zapustil samo milijon funtov. Lord Melchett, ki je svoje čase veljal za Kreza in se je pisal prvotno sir Mond, je svoje čase zabeležil 5 milijonov funtov. Ob svoji smrti je decembra 1930 je imel samo še 193,000 funtov. Delnice tobačnega mogotca Bernharda Barona so padle nekaj mesecev po njegovi smrti za dober milijon funtov. V letih 1928 in 1929 je umrlo 29 angleških milijonarjev, zadnje dve leti pa nadaljnjih 25.

Se močnejše pa se odraža sedanja gospodarska kriza pri drugih, ki so bili še včeraj ali predvčerajšnjim veliki gospodje. Med milijonarji je tudi mnogo takih, ki nimajo niti pennyja dohodka. Pri mnogih presegajo davčne dajatve dohodke. To vse gre na račun zmanjšanih dividend, skrčenih ravnateljskih plač in zmanjšanih taktijem. Precej milijonarjev je iz tega razloga prodalo svoja imenja ali pa jih vahi zaprlo, dokler se časi ne izboljšajo. Zaenkrat se še najboljše godi pivovarjem in tvorničarjem tobačnih izdelkov.

Ženski krvniki

S smrtjo madžarskega krvnika Korazeka je zazijala na Madžarskem vrzel, ki bi jo rado zamašilo na stotine kandidatov. Javilo se je za to službo zelo

mного aspirantov, večinoma brezposelnih, pa tudi nekaj intelektualcev. "Magyar Nap" celo poroča, da so med kandidati ženske, ki so z veliko nejevoljo vzele na znanje pojasnilo, da se od da to mesto izključno moškemu. Od ženskih kandidatk za krvniško službo se je ena zavzemala zanjo iz maščevalnosti nad moškimi, pri katerih je doživela sama razočaranja. Druga se je sklicevala v prošnji za podelitev te službe na dejstvo, da so ji cigani umorili mater, tretja pa je utemeljevala svojo sposobnost s tem, da je prodajalka na trgu. Ženska, ki so ji cigani umorili mater, je stavila pogoj, da hoče usmrčiti samo cigane.

To je pa nekaj drugega

Vodnik voza za prevažanje poštista opazi dečka, ki ponuja konjema namazan kruh in torte. "To je lepo od tebe," pravi voznik. "Z živalmi moraš biti vedno dober. Glej, kako se ubogim konjem prileže. Pa ve tvoja mati, da delaš to?" — "Saj nisem dobil od matere," je odvrnil dečko, "ležalo je v vozu." — "Prekleta reč," je zarjovel voznik. "Ti bedak! Ne veš, da je moj zajtrk."

Zamorci lahko volijo pri primarnih volitvah

Washington, D. C., 3. maja. — S petimi proti štirim glasovom je zvezno vrhovno sodišče odločilo, da eksekutivni odbor demokratske stranke v državi Texasa ni imel oblasti, ko je prepovedal zamorskim volilec glasovanje pri nominacijskih volitvah. Večinsko poročilo, katerega so odobrili Hughes, Brandeis, Stone in Roberts, je podal sodnik Cardozo, manjšinsko pa sodnik Reynolds. Argument manjšine je bil, da politična stranka ali katera druga organizacija lahko izbira svoje članstvo, ki se mora podvreči njenim pravilom. Valed tega lahko izvaja svoje zaključke skozi postavne agencije kot je eksekutivni komitej demokratske stranke v Texasu.

Ali vdihavate?

"Zakaj prihajati s tem?" —vprašuje cigaretna obrt!

ZE več let so se v splošnem strogo izogibali besedi "vdihavati" v oglaševanju cigaret. Zakaj? Kdo ve zakaj? Saj vendar sleherni vdihava — vede ali nevede. Vsek kadilec vdihava del dima, ki ga potegne iz cigarete.

Vledtega je nadvse važno, da ste gotovi, da je dim vaše cigarete popolnoma čist — da ste gotovi, da ne vdihavate gotovih nečistoč.

Lucky Strike si je drgnila načeti to življensko važno vprašanje — kajli s tem je rešila problem!

Da vam zaščiteno zaščito... kajli gotove nečistoče, skrice celo v najfinjših milih tobačnih listih, so odstranjene z Luckies slavnim čistilnim procesom. Luckies so ustvarile ta proces. Samo Luckies ga imajo.

"Petdeset milijonov kadilcev se ne more motiti!" Zatorej, kadar vedoma ali nevede vdihavate — si zaščitite občutljive glasovnice!

"It's toasted" Zastita Vojaka Gria proti dražljajem — proti toploti

O. K. AMERICA NARAVNAJE NA LUCKY STRIKE—60 modernih misel z najboljimi plamenimi končniki na svetu in slavnosti Lucky Strike svetovni vseh turek, čestitke in zabavo svetovni N.B.C. omrežje.

Arnost Adamič:

Kota v plamenih

Iz cikla: Kota 428.

Nevihita ... Strele trgajo in razkopavajo nevihtne oblake, ki drve liki pošastni jezdec na koto 428. V izmeničnih bliskih jo je videti prav blizu. Zdi se v tej migljajoči, slepeči svetlobi, da žvečijo ogromne čeljusti strahotnega nestora. Kota 428 gola in, kopičasta, je obrabljen podoben, na levo fajti-hrib-sekalec v škrobasti čeljusti ugonablajočega zavrija ... Grom pretresa temo, se vali po gorški ravnini. Njegov stoterni odmev se izgublja na raztrzi kras in v tirolske gore kakor bi zapiral za njim oblazinjena vrata. Neurje besni z vso sproščeno silo ...

Nevidni curki mrzlega dežja se hitro preli-vajo po čeladah pete čete, ki se okorno in trud-nopetka po raztrzem in razmočenem potu jarka proti strelnim zakopom rezerve pod koto. V hipih, ko sika jarka svetloba z neba, se zdi, da se vali po ozkem jarku narasel hudournik mrtvaških lobanj. Voda grgrga. Vodení svedri vrtajo in klestijo. Po brezbrežnem nočnem nebu dirja težko topništvo v naskok. Skozi ta polom se zaalili ostro sikanje: v jarku na poti pred četo se hipoma zasveti in zamolklo raz-poči. Sovražna graniata. Se ena zatuli ... Pet, kakor bi prifrčala jatica golobov. Četa obstane. Zadnji tri ob prednjega. Vsi dvignejo rame, da jim odteka dež po čeladah v premočne plašče. Nekateri podpro od zadaj s puškami svinčeno težke nahrbtnike in zarinejo roke v mokre šepa. Po čeladah bije nevihta. Do glež-njev stoje v naraslem hudourniku.

"Proklete ga užija Elija," kriči Burkelje sosedu in premišljuje, če bi se dalo stoje za-spati. Zatane skeleče oči in skuša preslišati vse, kar razbija okoli njega. Noče čutiti led-nih curkov, ki se mu ploščijo po hrbtu, arče bronikajo čez trebuh, na kolena in v zavijalke na nogah ...

"Za žetev boš pa doma?" ga sprašuje Lojzka in se stiska k njemu. Na ukrivljenem deblu cvetoče jablane sedita in gledata v planine, ki se belijo v luni.

"Bom, Lojzka. Ko bo žetev," ji zatrjuje in jo objema, poljubi.

"In takrat bomo kiali!" se veseli dekle.

"Za najino poroko!" pritruje on ...

Ves prašen in potan se slači na bregu Bi-stricte. Skoči v vodo. Splava pod bobneči jez. Nekaj ga zdaj potegne na dno, da ne more do sape. Močna roka ga zgrabi in sunkoma iz-vele ...

"Alo! Marš! Kje imaš zvezo?" zagrmí na-denj v slapu nevihte, ki spet udari na njegova čutila. Četovodja Kofl klopne in ga poriva za koncem voda, ki se je bil med tem premaknil dalje.

"Za najino po-ro-ko ... po-ro-ko," zloguje Burkelje. Se opotika in spodtakne ob predni-ka, ki leži na tleh. Ne ... Granata je razme-sarila konja, ki leži sedaj čez pot. Burkelje se sdrzne in obrise krvave prste ob hlače.

"Hudičeva vojna. Celo plazi se moraš in ponižno prositi: Smrt, umili se me — vzemi me. Mar bi me počili kar v kasarni ... O, Loj-zka, Lojzka!" mu kljuje v srcu. Strah ga je ti-stih čekanov, ki prežvekujejo pred njim v ne-vihtni noči ... Za njim se spodtakne trobentač Habe.

"Se to moram plašiti ženi, da je hrast na pa-robu naš. Cencelj ve zanj, če bi se jaz ne vrnil ... Oče naš, ki si v nebesih ..."

Vsak se spomni nečesa, zave se neizprosne resnice, ko se spodtakne ob konjeko mrhovino ...

Četa zopet obstane. Dež nekoliko pojenja. Nevihita se vleče na Kras. Od nekod prihaja šepetajoče povelje:

"Bajonet auf! Nože na puške!"

"Bajonet auf!" gre šepetanje dalje ...

Tiho zvenčanje jekla gre skozi peto četo. V daljavo pogrneva. Včasih se ozračje razsvetli s tresočo zelenkasto svetlobo. V strelskih jar-kih spušča rakete. Mehki izstrel iz raketne pištole se čuje v molčajo, sedaj že umirjeno mokro noč. Mar je vse le sanja? Da ležita vzdolž podnožja kote dva bataljona poslušnih človeških strojev z noži na puškah. Granatami za plovci. Plinskimi maskami. Smrt v rokah, v pokornih glavah. Čakajoč povelj kakor na vežbališču?

V skritih rovih so pripravili mineri mi-no-metce in dolocili elevacijski kot svojim smrtnim poslanikam. Vsi čakajo usodnega znaka ... V strelskem jarku prav spredaj leže prižete in pritisnjene v blato izvidne straže. Tipljejo navzgor v sovražne postojanke z nepremičnimi pogledi. V noč, iz katere se porežava smrt. Za njimi so smrdljive kaverne. V njih blede, umazani in poraščeni obrazi. Brez duše, z upa-njem prikovani na življenje. V mrzlih rokah krčevito oklepajo puške, nešteto krat proklete, a sedaj pred napadom dragocenejške ko vse, razen življenja. Da, življenje! Vse, kar jim bo na poti do njega, prav vse bodo ssekalí in preluknjali, se pregrizli skozi žične ovire in se zavrtli v meso kogarkoli. Vse eno, ali brat, oče, kdor bo na poti. Če v tem brezumnem tre-nju preseka na dvoje, ni smrt — smrt, ker je ne občutí s pobesnelimi živci. Kakor da vrže žareče železo v ledeno vodo. Ali da pohodi podplat drobnega črviča. Brez bolečin je in nenadoma.

"Vas brez bolečin!" gre misel tiho iz srca v srce. V tej noči, ki se je tako nenadoma umi-rla. Uro pred napadom. Med blato, grmovje in v ušva skrivališča. se je prelil ta drget po življenju. Na konicah bajonetov, v ceveh pušk, minometcev, topništva lahkega in težkega, da-leč zadaj v varnih skrivališčih trepeta življe-nje pred smrtjo. V tej, na zunaj tako pokojni noči ...

"Kot kripelj ne bi hotel niti živeti," prega-nja težko misel Žilka in leže na hrbet poleg nahrbtnika. "Petrovec! Petrovec, ali spiš?" drege tovariša.

"Kako boš spal? Če se le premaknem, me zasebe, zato mirujem in premišlujem."

"Kaj pa premišljuješ? Kako da bo?" poiz-veduje Žilka.

"Krepil boš tako ali tako. Če ne nocoj, pa kakšno drugo uro. Beži no, Žilka. Daj mi raje čik in vesel bodi, da nimaš družine."

"Včasih bi pa le dobil kakšen paket. — Čika nimam, je vse premočeno. — Pa kakšno pismo od doma. — Tako mi je pa kakor črvu pod zemljo. Sama tema. Nobene lučke, da bi bil malce vesel. Na, če hočeš, pa žveči tobak," mu ponuja tropat zmečkanih čikov, ki si jih je bil prihranil v patronaških. Na hrbtu leže žve-čita grenki tobak. Pljujeta silno v temo in pri-sluškujeta ... Nad bojiščem so se bili raz-trgali oblaki in vidijo se krpe neba z zvezdami. Nizki oblaki jadrata tiho proti Dobrodo. Le-den vetrč se sunkoma vzbuja in zamira. Po-samezni poki istreženih pušk ... Zelenobela svetloba raket trepeta liki postolka v zraku ...

Posveti v nebo iz Furlanije šop rdeče svetlobe iz žrela skritega topa. Nekaj hipov za tem se privlači zamolkel odmev: Hudournik grgota mimo vojakov, ki so zlezli višje v breg in pri-egnili noge. Tisoči drobnih umazanih curkov vpljuvajo iz sovražne kote v strelske jarke in odtoč dol v kaverne, kjer stoje blatne postave ob sesalnih. Sumotanje vode napolnjuje hlad-no nizko noč ...

(Dalje prihodnj.)

zabavno čtivo, vidi v izložbah na vidnih mestih: Konec kapi-talizma—Kapitalizem in sociali-zem. Seveda to ne znači apo-logijo, revolucije, niti ravede-nost stratega sovražnikov mo-čito—to znači samo, da se vse ma-je in nikdo ne ve izhoda. Eden največjih berlinskih kinov daje tovrsten film—in meščani ga gledajo in ploskajo.

Na platnu vidi, da zapuše-ni otroci postanejo pridni delav-ci. Oni ne razumejo smisla te-ga filma niti jih ne omeči smeh otrok, kajti pri tem se zmislijo na brezštevilni otrok in odrasli na severu Berlina, ki se nauče lenobe radi prisilne brezposelo-ski, ki ustvarja žalost in obup.

Govoril sem s politiki, časní-karji in industriji in nikdo ne verjame, da bo šlo tako naprej. Od zaupanja do obupa je bila kratka pot. Neki veliki indu-strijec mi je izjavil: "Če bi mo-gel verjeti, da bo kapitalizem držal še 20-30 let, bi se že ve-del ravnati—a tako eno leto pre-je ali pozneje, je vseeno—ne mo-remo dati kruha in dela bednim ljudem ... naj to dela, kdor hoče ..."

Beda ...

Berlin gleda kljub temu na svojo zunanost, disciplino in če hoče, je obdržal še navado blu-fa. Nemci poklanjajo za Božič drug drugemu darove: obroče za prtiče, svinčnike, vse to lepo zavito v svilnenem papirju in v lepih škatljah. V neki veleme-ščanski hiši sem videl servirati v starih steklenicah in finih ko-zaricah slabo žganje; videz je re-šen. Ponoči razbijajo komuni-sti ali nacijski okna 22 ih podruž-nic časnikarskega koncerna Ull-stein in Hugenberg—časopisj pri-našajo le kratko notico o teh dogodkih. Banka falira, trije samomori, več tisoč ljudi je zo-pet več na cesti—mal incident, poročajo časopisi. Odgovor ča-sopisja: par filozofskih dize-rtacij o svobodi mišljenja, raz-prava o vplivu Hooverjevih go-vorov, o usodi človeške civiliz-a-cije. Bil sem na nekem zbro-vanju pisateljev, slikarjev in ci-roastov: Doli s cenzuro! Da bi ustregli intelektualcem, so napi-sali organizatorji na plakatih

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

frazo, ki je baje Goethejeva: "Cenzura je kuga!", četudi ve-mo, da Goethe ni sovražnik cen-zure.

Berlin je podoben obupanču, ki se skrbno namili in obrije, preden si prereže grlo. Samo skrajni nemir v Westenu in raz-mišljenost mimoidočih nam kaže skrito tragedijo. Zdi se, da je zopet doba inflacije. Kot ta-krat hodijo ljudje v trgovine in si nakupujejo stvari, ki jih ne rabijo; razlika je samo v tem, da danes nima nihče denarja, danes se kupuje, jutri se falira —je pač vseeno, ni drugega iz-hoda—na strani sever—spre-daj—zima.

Trgovine na severu, kjer so delavci, so prazne in jih zapira-jo. V znani kavarni, kamor je zahajal slavní berlinski risar Zille in iskal svoj model, sem na-šel le štiri goste in to v soboto zvečer. Drugi kavarnar se je pritožil, da so od 600 udeleženc-ov zborovanja v njegovi dvora-ni naročili samo trije pivo, dru-gi so prosili ponižno le kozarec vode—tu na severu ni blufa.

Beda tu ne boče v oči, ni ali-kovitih klobukov in razcapancev —Berlin ni Napoli. Nemci zna-jo dobro skrivati svojo bedo. Treba je prav natančno pogleda-ti, da zapazimo zakrpane obleke in čevlje, žalostne oči, ki kažejo bolj glad kot politično strast.

V bližini Alexanderplatza so razstavljeni v izložbah krožniki z raznimi jedili in napis: 20 pf., 30 pf. Na največjem krožniku stoji velikanski svinjski parkelj za samo 55 pfenigov. Ljudje hodijo v trgovino, štejejo pfeni-ge, grabijo za krožnike in v na-glici stoje požrejo klobaso s krompirjem, zeljem in najbolj

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

Beda ...

imoviti srečezhi se velikanski svinjski parkelj. Toda vsi ne grede v trgovino, ostajajo zunaj in pasejo oči na razstavljenih jedilih in ne morejo ji naprej —ker pfenigov ni—silo se od-trgajo od izložbe in bežijo da-lje ...

Klima in navada silita ljudi, da se drže krčevito svojega ogn-nišča—a kljub temu vsak dan raste število brezdomcev. Brez-poselna podpora, komaj zadošča za stanovanje—in kdor ne pla-ča, ga takoj vržejo iz stanovanja. Nočni azili imajo prostora za ko-maj 4000 ljudi in za prenočišče morajo delati zjutraj dve uri-nekorišno delo, ki nikomur ne ha-sne in tudi oni, ki se dolgoča-sijo v brezdelju, opravljajo to nepotrebno delo z gnusom in ne-voljo. Azil je ponosen na svojo čistost in tehnično upravo, toda brezposelní se počutijo kot v je-či, absolutna prepoved kajenja, ob vходу se morajo sleči, da ne vtihotapijo v azil kake cigarete —skrivajo jih lahko v lase (ubo-joja plešci!). Okrutna in poniž-joča vojaška disciplina, menda zato, da ljudje ne pozabijo svoje žalosti in sovražstva, ki ga mora-jo še vedno gojiti ...

(Konec prihodnj.)

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in taj-nicam se naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslo-vov članov in članic, naslove no-vih članov, ter imena in naslove odstopilcev, črtanih in izobčenih članov upravnštvu Prosvete, da se lahko točno uredi imenik za pošiljanje Prosvete. Imena in naslove, katere pošiljate glavne-mu tajniku, ostanajo tam v arhi-vu in jih upravnštvo ne dobi.

Torej je zelo važno, da vselej poš-ljate na nalašč zato pripravljene listine vse naslove upravnštvu Prosvete posebej. Pri vsa-ki spremembi naslova naj se vse-lej omeni stari in novi naslov.

Upravnštvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.

Philip Godina, upravitelj.